

Engleske reči i izrazi koji su često u upotrebi u naučnoj i stručnoj literaturi, a kojih nema ili su delimično obrađeni (kasnije ušli u terminologiju) u Englesko-srpskohrvatskom rečniku iz stočarstva koji je publikovan 1976. godine u N. Sadu. Ove reči i izrazi su namenjeni pre svega mlađim stručnjacima koji proučavaju literaturu, možda nešto više iz oblasti svinjogojstva.

ACNN — **Automatically controlled natural ventilation** — automatska kontrola prirodne ventilacije

Aminogram — Model, šema koja se primenjuje u cilju određivanja pa i raspoloživosti (availability) esencijalnih aminokiselina u hranivima odnosno smešama, i njihove potrebe za pojedine kategorije životinja. Ovo pruža sliku biološke vrednosti proteina hrane

Antibiogram — Šema se primenjuje u cilju utvrđivanja osetljivosti uzročnika zdravstvenih poremećaja na pojedine antibiotike odnosno hemoterapeutike, što omogućava njihov najpovoljniji izbor i koncentraciju u datom trenutku, kao dodatak hrani. Materijal za ispitivanje uzima se ili brisom na životinji ili na fecesu, bar dvaput godišnje. Farme koje primenjuju ovaj postupak daleko uspešnije vode borbu protiv zdravstvenih problema životinja

Agonistic — borbeno ponašanje (među životinjama); kao među prasadima prvog dana borbe za sisu

Ancillary — pomoćna (industrija — gotove hrane, odgajivačke organizacije i dr.)

Appraisal — ocenjivanje, određivanje vrednosti

Asphyxia — nedostatak kiseonika (rađanje mrtvorodne prasadi). Od ukupnog broja mrtvorodne prasadi 70—80% su posledica uginuća tokom samog prašenja; ovde se javlja i nedostatak kiseonika odnosno nedovoljan priliv majčine krvi (verovatno zbog prekida pupčane vrpce i dugog toka porođaja poslednje prasadi). Pojava uginuća tokom prašenja koncentrisana je u drugoj polovini po redosledu rođenja — sa oko 70%, što se odnosi na poslednja tri rođena praseta (asphyxia i hypoxia)

Assay — ispitivanje, proba, ogled

Autumn abortion — jesenji abortusi (pobačaji), pojavljuju se sa opadanjem dnevnog svetla

Barn — zgrada koja se naročito upotrebljava za smeštaj (skladiranje) sena i žita (ambar). Međutim, može se koristiti i za smeštaj stoke, ili ako je u dva nivoa, onda gornji za skladištenje a donji za stoku, najčešće svinje ili goveda (amer. izraz)

Behaviour — je aspekt životinjskog fenomena koji obuhvata prisustvo ili odsustvo aktivnosti koje se mogu opisati kao motorno-pokretačka aktivnost, vokalizacija (glasovi) i proizvodnja mirisa sredstvima kojima ona upravlja njenim dnevnim aktivnostima samoodržanja i socijalne interakcije. Izvor: J. Anim. Sci., 1982, Vol. 54, No. 2, str. 434.

Beta agonists — beta agonisti; ime im proizlazi od načina na koji deluju na pojedinačne ćelije u telu, a nazvani su još i repartitionig agens — agensi za obnavljanje. To su materije koje stimulišu beta adrenergične receptore u masnim i mišićnim ćelijama. To je hemijski »kurir« koji stimuliše razlaganje masti u ćelijama povećanjem stepena njihove oksidacije i smanjenjem njenog deponovanja. Smanjuje dagrazaciju proteina, a eventualno stimuliše proteinsku sintezu, pa time utiče na porast i povećanje mišićnog tkiva. U poređenju sa PST — porcine somatotropine, beta agonisti imaju jednu posebnu prednost. Pošto se PST ne može dati u hrani i koristiti oralno (to je protein koji može da se svari u stomaku pre nego što mu se pruži prilika da deluje), dotle se beta agonisti mogu davati kroz hranu. Šta više, pitanje je da li je potreban period isključenja (karenca) duži od 24 sata. Pošto se biološki polu-život beta agonista meri samo u minutima, smatra se da ne može biti rizika od rezidua koje bi eventualno dospele preko hrane do potrošača. Oni koji rade na njihovoj upotrebi ističu da je ovo aditiv hrane budućnosti. Izvor: Pig International, april, 1989, str. 12—14.

Biofeedback — tehnika povratne veze između ispitivane životinje i nekog njenog rezultata koji je predstavljen u vidljivoj formi

Bite — vrsta veće sisaljke-pojilice (za napajanje odraslih svinja, teladi i dr.)

Biotechnology — biotehnologija je veoma aktuelna tema koja obuhvata primenu molekularnog inženjerstva u cilju promena bioloških funkcija. U naučnim publikacijama ova se odnosi na mikrobe i biljke, pošto su ove vrste organizama podložne velikoj osetljivosti na postojeće raspoložive tehnike. Biotehnologija je relativno nov termin iskovan u poslednjoj dekadi da bi se opisale različite tehnike upotrebe rekombinacije DNA u cilju promene genoma živih organizama. Pažnja se sada usmerava na moguću primenu rekombinacije DNA u stočarskoj proizvodnji. Korišćenjem biotehnologije u stvaranju transgenetičkih domaćih životinja predviđa se mogućnost primene ove tehnologije u cilju stimuliranja bržeg porasta u komercijalnoj proizvodnji. Ovde će se navesti dva primera. Prvi se odnosi na zdravlje životinja, a drugi primer kako biotehnologija može da uspe u smanjenju tehnološkog jaza u primeni metoda selekcije životinja. Postoje četiri polja rada u proizvodnji životinja u kojima se realno očekuje kontakt sa biotehnologijom, a to su: reprodukcija i genetika životinja, ishrana i sistematske promene u osnovnim životnim procesima porasta, laktacije i dr. Jedna od vodećih sila u svetu, Japan (pored SAD) sprema se ubrzanim tempom da sprovede bazična istraživanja u pomenutim oblastima, jer veruju da će biotehnologija biti jedan od glavnih izvora novih proizvoda za svetsko tržište. Radi toga, osnovan je istraživački Institut za proteinsko inženjerstvo (PERI). Jedna od najimpresivnijih deonica ove duge trke u oblasti proteinskog inženjerstva nalazi se u proizvodnji supstanci koje ranije nisu postojale. O ovome se ponekad govori kao o »sledećem koraku« posle tehnološkog postupka rekombinacije DNA, ili »uplitanje gena«.

Drugo područje biotehnologije jeste »ukrštanje« ove sa neprevaziđenim elektronskim kapacitetima tehnološki najrazvijenijih zemalja. To je »bio-

elektronika«, gde se dešavaju najuzbudljivije stvari. Ovdje nastaje ideja »biočipova«, pri čemu će biočip najverovatnije biti jedan naročito sintetizovani protein po veličini mnogo manji od bilo koga poluprovodnika koji se danas proizvodi. On će omogućiti stvaranje sistema za obradu informacija koji će raditi na sličnim principima kao mozak živih organizama. Iako se smatra da je era biočipova još uvek daleka budućnost, to je s druge strane era »biosenzora« — bioelektronskih sredstava za testiranje — već počela. Biosenzor je mali instrument, ne mnogo veći od obične čačkalice za zube, i u njemu su iskombinovani organski materijali — enzimi, antitela i mikroorganizmi koji se nalaze u jednoj membrani — sa elektronskim elementom. Kada se biosenzor stavi u neki rastvor, na primer uzorak krvi, rezultirajuća hemijska reakcija dovodi do emitovanja elektronskog signala koji precizno ukazuje na prisutnu količinu određene supstance, bilo da je to glukoza, mokraćna ili mlečna kiselina. Biosenzor se koristi u iste svrhe kao i neki konvencionalni metodi za hemijsku analizu, ali je mnogo brži i podaci se mogu očitati na znatno manjem uzorku materijala.

BLUP (Best Linear Unbiased Prediction) — najbolje linearno predviđanje bez predubeđenja, pripada novoj statističkoj tehnici. Ključ uspeha odgajivačkog programa je sposobnost utvrđivanja najboljih roditelja. BLUP je veoma mudra forma postupka selekcijskog indeksa koji prevazilazi mnoga ograničenja uobičajenog indeksa: prvo, BLUP pruža najbolje moguće predviđanje genetskog doprinosa iz kombinacije svih podataka o kandidatu i njegovim srođnicima; drugo, bez predubeđenja, predviđanja se čine posle očekivanog odbitka faktora sredine, kao što su razlike zapata (stada) i sezone; treće, odbijanje se čini za efekte selekcije tako da je moguće praviti poređenja bez predubeđenja između svinja u različitim generacijama (tj. između krmača i moguće zamene nazimica). BLUP značajno povećava fleksibilnost odgajivačkog programa, i omogućava selekciju preko zapata za svojstva niskog heritabiliteta kao što je reproduktivna sposobnost krmača, gde je upotreba informacija srođnika mnogo značajnija. Procenjena korist upotrebom BLUP postupka je između 10—20% dodatnog genetskog poboljšanja po jedinici vremena pri poređenju sa uobičajenim selekcijskim indeksom. BLUP omogućava svim svinjama u zapatu da dobiju indekse jednovremeno i u čestim intervalima. Prednosti BLUP-a za svojstva visokog heritabiliteta, kao što je porast mesa (oko 5%) su manje, zato što srođnici daju manje informacija nego same životinje. Međutim, ove koristi mogu se dobiti sa malo dodatnih troškova. Najzad, snaga nove tehnologije leži u njenoj sposobnosti da jednovremeno proceni (pa prema tome i »izdvoji«) genetske i negenetske efekte na proizvodna svojstva. Izvor: Cotswold insight ISSUE No. 1, May, 1989.

Boar taint — nerastovsko svojstvo (miris mesa, slanine i dr.)

Boost — poboljšava, pojačava, povećava vrednost (booster dose — pojačana, povećana doza nekog lekovitog sredstva ili dr.)

Brane — slana voda za salamurenje (pickle brane ... za ubrizgavanje)

Brood — potomstvo, negovati, gajiti

Bug — bolest koja proizvodi klice, odnosno koja se prenosi klicama

Cage — kavez za odgoj podmlatka (prasadi, teladi i dr.)

Duble deck cage — dvospratni kavez

Flatdeck (cages) — dupli, spratni kavez

Tie (red) cages (or triple-deck nurseries) — povezani ili trostruki kavez

Carcass grading (grade) — ocenjivanje i carcass classification razvrstavanje očišćenih trupova u klase (Automatic equipment for grading of pig carcasses; MFA — Meat Fat Automatic); videti »probe«. Od 1989. godine ocenjivanje i razvrstavanje trupova svinja prema sadržaju mesa u klanicama evropskih zemalja (EEC-12 grupa zemalja) obavljaće se na istoj osnovi. Naime, ocenjivanje se vrši probadanjem slanine putem sonde (proble) i merenjem u predelu leđnog mišića (mld). Za sve sonde, procenat mesa se određuje pomoću jednostavne formule kombinovanjem mase očišćenog trupa sa dubinom slanine i mišića, i utvrđuje slovima EUROP (E = 55—60% mesa, U = 50—55%, R = 45—50%, O = 40—45% i P = manje od 40% mesa; osim toga, postoji i neobavezna-specijalna ili S klasa za one polutke koje sadrže 60% ili više mesa). U upotrebi je nekoliko automatskih elektronskih instrumenata za automatsko merenje i klasiranje polutki-trupova u EEC zemljama (EEZ). Neke od ovih zemalja koriste samo jedan a neke dva do tri instrumenta. Tako, Henessy Grading Probe (HGP), razvijen u N. Zelandu, primenjuje se u svim holandskim klanicama; danski Fat-o-Meater (FOM) se koristi i u Francuskoj, dok su oba prihvaćena i odobrena u Rep. Irskoj i Engleskoj; u Engleskoj se unazad 25 godina koristi i poluautomatski Intrascop. Sav. Rep. Nemačka koristi nemački SKG instrument i danski FOM, a Belgija SKG. Uskoro treba da potvrde svoje opredelenje za automatskim merenjem u Španiji, Italiji, Grčkoj i Luksemburgu. Instrumenti pokazuju visok stepen povezanosti-korelacije između dobivenih mera i stvarne mesnatosti. Iako se minimalno među sobom razlikuju, ipak se smatra da je FOM nešto tačniji od ostalih. FOM i Henessy predstavljaju »drugu generaciju« automatskih sondi koje omogućavaju brže merenje i dodatak dubine leđnog mišića. Upotreba različitih instrumenata u pojedinim zemljama tumači se raznim momentima (uslovi nabavke instrumenta i cena, najmasovniji tip svinja koje se kolju u toj zemlji — rase sa izrazito izraženom muskulaturom, razni hibridi i sl.). Veliko interesovanje se pokazuje za poslednju generaciju automatskih uređaja koji mogu da posluže i merenju kvalitete mesa. Najmanje dva od ovih su sposobna da mere boju, pri čemu se može razlikovati blede (PSE) od tamnog (DFD) mesa, što omogućava svim EEC — zemljama da primene slično testiranje kvaliteta mesa, pogotovu u toku prvog sata po klanju i odstranjivanje defektnih trupova.

Poslednja generacija novog potpuno automatizovanog centra za klasifikaciju (Fully automatic classification centre, nazvanog KC.) instaliranog u jednoj klanici u Danskoj, predstavlja najrevolucionarniji potez u ovoj oblasti. Uređajem upravlja samo jedna osoba, pri čemu 17 sondi, koje se automatizovano raspoređuju na raznim tačkama visećeg trupa, mere ukupni procenat mesa i u isto vreme u različitim delovima trupa, ocenjujući pri tome 360 svinja na sat. Ovih 17 sondi ubadaju se u šunku, plećku, kare i bekon slaninu. Do kraja 1990. godine ovaj KC. će se instalirati u svih 38 danskih klanica. Rezultati se smatraju tačnijim od pret-

hodnih automatskih instrumenata, jer daju ne samo ukupan procenat mesa u trupu nego i gde je meso raspoređeno, što je od velikog značaja za upotrebu svakog pojedinog trupa — za određeni proizvod odnosno za određena tržišta. Radi se na prilagođavanju sonde za merenje sadržaja proteina i pigmenta mesa. Izvor: Pig News and Information, June, 1988, Vol. 9, No. 2, str. 129—135; Pig International, Febr., 1989, str. 28—30; Fig Farming, July, 1989, str. 34/35.

Chop — parče, komad mesa obično krmenadla

Slice — odrezak (bez kostiju) mesa ili slanine-bekona (obično na mašini kao za salamu)

Steak — komad mesa (tanji-deblji) bez slanine i kostiju, obično iz dela krmenadle (kotleta) — svinjski, juneci

Complain — žalba, negodovanje, prigovor (recimo potrošača na kvalitet robe ili sl.)

Compound mixture — gotova smeša koncentrata (određenog sastava) obično iz fabrika stočne hrane

Convinmenat — označava život unutra, u zatvorenoj zgradi i sa izvesnim ograničenjem u kretanju (za razliku od zgrada ranije građenih sa poluotvorenim i slobodnim kretanjem u ispostima)

Cooling — hlađenje, rashlađivanje (Cooling systems — sistemi za rashlađivanje)

Seasonal effects on fertility — sezonski efekti na plodnost ne odnose se samo na krmače već i na nerastove. Ovo je jedno od izvanredno značajnih pitanja u reprodukciji svinja. Problem stresa koji nastaje usled visokih temperatura nije nov, i poznat je unazad dugi niz godina i u našim uslovima proizvodnje kako priplodnih svinja tako i tovljenika. Poznato je da je u toku leta plodnost svinja u opadanju za 10%, a ide čak i do 20%. Krmače i nazimice povadaju više puta uzastopno, i najčešće u neredovnim vremenskim intervalima, a ponekad su i legla malobrojna. Pod uticajem toplotnog stresa povećava se nivo steroidnog Cortisol-a u kolostrumu krmača, dok su nivoi ukupnih proteina i imunoglobulina u kolostrumu i mleku sa 24 i 48 sati po prašenju imali tendenciju sniženja. Smanjenje količine imunoglobulina, a u isto vreme povećanje nivoa Cortisol-a u prasadi smanjuje kapacitet prasadi da absorbuje imunoglobulin, čime može da izazove suprotan efekat u prasadi pri sticanju pasivnog imuniteta, a smanje mogućnost preživljavanja prasadi. Toplotni stres smanjuje apetit u krmača dojara što dovodi do smanjenja lučenja mleka i slabijeg napredovanja prasadi. U toplim letnjim danima krmače ispoljavaju smanjenu ovarijalnu funkciju koja dovodi do manjih legala, a nerastovi ispoljavaju smanjeni libido i pogoršanje u kvalitetu semena. Ukoliko toplotni stres s povećanom temperaturom traje nekoliko dana onda ovaj može da poremeti plodnost nerastova u narednih nedelju dana do dve nedelje i više, tako da se normalizovanje stanja sporo uspostavlja.

Mogućnosti za ublažavanje (olakšavanje) ovih problema su s jedne strane u izboru grla otpornih na ovaj stresni faktor, a s druge rashlađivanje putem vazduha i vode.

Cooling systems — sistema za rashlađivanje ima više: klasični sistem prinudne ventilacije korišćenjem ventilatora — zidnih, krovnih (fan forcing of air) je znatno efikasniji ako je vazduh prethodno rashlađen. Rashlađivanje vazduha može biti preko zidnih ploča-jastuka, pri čemu kroz mnoštvo cevčica protiče voda slobodnim padom i u dodiru s vazduhom ovaj se rashlađuje (evaporative cooling; forcing of air through a wet pad). Sledeći način je preko tzv. sistema uduvavanja vazduha koji je prethodno rashlađen prolazom kroz cevi duboko ukopane u zemlju (Earth-tube heat exchange systems; Earth tempering of ventilation air). Ovaj se vazduh (koji se preko leta rashlađuje a zimi zagreva) uduvava najčešće direktno u predeo njuške krmače — u zonu rashlađivanja — zone of cooling (system to blow air directly onto sow's snout — snout cooling system).

Međutim, pokazalo se da su veoma efikasni i jednostavni sistemi rashlađivanja vodom kako kod tovljenika tako i priplodnih grla. Pri ovome, sistem rasprskivanja sitnih kapi vode (water sprinkling system) iznad prostora za izđubavanje (manure-collection area) zasniva se na rashlađivanju predela njuške-glave, odnosno leđa (Spray-type nozzle to drip water onto head and back). Efikasan sistem rashlađivanja nerastova (tela i testesa) može se obezbediti i kupanjem u plićem bazenu (cooling by provision of an artificial wallow).

Najzad, za priplodne krmače — a pre svega dojare — primenjuje se izvanredno efikasan sistem rashlađivanja koji se sastoji u kapanju ili tankom mlazu vode na vrat i plećku (Drip-irrigation system emitter — »Raindrop«; emitters slowly drip water on the sow's neck and shoulder), a to su predeli sa visokim protokom krvi iz koje se toplota prenosi na kožu. Naime, za snabdevanje glave krvlju služe dva para tzv. magistralnih arterija — dve vratne i dve kičmene arterije, koje su izuzetno snažne magistrale kroz koje u mozak dotiče oko 80% krvi. Ovaj sistem se pokazao efikasnijim u rashlađivanju od uduvavanja vazduha; (uzmimo primer čoveka: uglavnom hladi predeo lica i vrata). Ispitivanja su dalje pokazala da penušava-gazirana voda (obogaćena sa CO₂) može da štiti svinje od toplotnog stresa, jer održava hemijski sastav tela u ravnoteži. Naime, sa povećanjem temperature vazduha životinje teško dišu (dahću) u naporu da rashlade telo, a poznato je da se svinje ne znoje — kao i pas. Sa ubrzanim disanjem one isparavaju (izdišu) previše ugljen dioksida, što može da poremeti mineralnu ravnotežu organizma, sistem protoka krvi (krvotok) i raspodelu tečnosti u telu. Najzad, istraživanja pokazuju da se korisni efekti rashlađivanja vazduhom a naročito vodom odražavaju na smanjeni stepen disanja krmača, nešto veću masu prasadi-legla pri odlučanju, znatno manji gubitak mase krmača u laktaciji i znatno povećanje konzumiranja hrane krmača. Izvor: Agric. Engin. Digest, AED-25, Dec. 1985, Illinois, SAD; Pork Industry Handbook, PIH-102, 1985, Illinois, SAD; PIGS-Misset, May—June, 1989, str. 8/9, i dr.

Cooper application — primena bakra kao aditiva u vidu soli (najčešće kao CuSO₄) poznata je u svetu tokom poslednje tri decenije. Pri ovome, svinje koje u hrani dobijaju povećanu količinu bakra (kao stimulativna doza — znatno iznad fizioloških potreba) imaju brži porast i efikasnije iskorišćavaju hranu. Prigovori koji su se u početku odnosili na povećanje rezidua bakra u

jestivim tkivima otpali su obzirom da obustava davanja u hrani u toku 24 odnosno 48 sati dovodi do brzog izlučivanja praktično celokupnog nefiziološkog bakra iz organizma.

Međutim, prigovore da bi preko stajnjaka (svinje koje su dobijale dopunski bakar) pri đubrenju površina moglo da dođe do akumuliranja bakra u zemljištu, a preko ovoga u biljke trebalo je otkloniti putem višegodišnjih istraživanja. Tako obogaćenim stajnjakom (cooper-enriched pig manure as ferilizer) izvršena je u SAD 10. godišnja provera đubrenjem tri tipa zemljišta koja su se razlikovala u svojstvima unošenja (uptake) od strane biljaka, i 20. godišnja provera na zemljištu sa osrednjom sposobnošću da zadrži bakar u neraspoloživoj formi za biljku. I ovako velika količina bakra (oko 282 kg bakra po ha u prvom slučaju, i oko 479 kg bakra u drugom slučaju za ceo period) nije smanjila prinos zrna kukuruza, a koncentracije bakra u zrnu bile su u normalnim granicama. Na osnovu ovoga zaključeno je da nema opasnosti po sredinu od upotrebe bakra na ovaj način. Izvor: Pig News and Information, 1989, Vol. 10, No. 2, str. 144.

Corn (Maize) — kukuruz; **Ground corn** — mleveno zrno; **Shelled corn** — okrunjeno zrno; **Ear corn** — klip kukuruza; **Corn cob mix (CCM)** — mleveni klip kukuruza (mešavina zrna i kočanke); **Corn (Maize) ear meal (MEM) silage** — **Earlage (Ear-silage)** — silaža od mlevenog klipa kukuruza

Creep feeding — prihranjivanje podmlatka obično koncentrovanom smešom u izdvojenom delu (sa infralampom) u koji ne mogu da uđu odrasla grla. Dolazi od reči podvlačenje ispod donje gredice, cevi ili sl. u izdvojeni deo.

Cyclogram — šema programirane reprodukcije na odgajivačkim farmama korišćenjem sedmodnevnog ciklusa pri v.o. Ovaj postupak počinje tako što se pažljivo izvrši odabiranje priplodnih nazimica prema polnoj zrelosti, živoj masi i starosti, a zatim smeštaju u odgovarajuće objekte oko sedam dana pre početka pravog biotehničkog tretmana koji obuhvata oralnu aplikaciju preparata za sinhronizaciju estrusa (Suisynchron[®] — Prämix). Da bi se reprodukcija intenzivirala, biotehnički metodi su dalje tako razvijeni da omoguće sinhronizaciju ovulacije i vreme inseminacije, što je zasnovano na dopunskoj upotrebi stimulativnih ovarijalnih sredstava kod nazimica i krmača (HCG, PMSG ili Gn-RH). Rezultati dobijeni u praktičnim uslovima farmi upotrebom biotehničkih metoda su postojano poboljšani tokom poslednjih godina. Takav sistem omogućava farmama da gaje i proizvode svinje na osnovu proizvodnih ciklograma. Ovo je dovelo do takve tehnologije reprodukcije koja omogućava ostvarenje mnogo prašenja po jedinici vremena, po krmači i po objektu na planiranoj osnovi, i organizovanje rentabilne proizvodnje svinjskog mesa u DDR. Izvor: Pig News and Information, June, 1989, Vol. 10, No. 2. str. 173—176.

Decant (decanter) — ceđenje, pretakanje (kod otpadnih voda i izđubnavanja)

Device — plan, zamisao, pronalazak (devise — izumeti, izmisliti)

Displace — izgurati prase sa svoje sise

Disposal — razmeštaj, raspoređivanje čvrstog i tečnog đubriva (stajnjaka) dalje iz objekta

Drugs — lekovita, stimulativna sredstva (dodaci hrani)

- Dystocia** — slabost materice (u kontrakciji da izbací prasad)
- Efluent** — tečni deo (stajnjaka)
- Ethology** — nauka o ponašanju — proučavanje ponašanja; bavi se svim oblicima ponašanja životinja: ispituje uzroke, vremenski tok, funkciju i evoluciju nekog oblika ponašanja. Izvor: Stočarstvo, 1985, 3—4.
- Ethological needs** — potrebe ponašanja — etološke potrebe
- Ethogram** — model, šema potreba za ponašanjem životinja (primer: u inostranim zoo-vrtovima aligatori se slabo razmnožavaju. Kada su u jednome od njih proizveli određene zvučne i svetlosne efekte, odjednom su mužjaci počeli da se interesuju za ženke. Znači, njima je — kao i ostalim vrstama životinja i ptica — potrebno da ispolje svoje ponašanje, ali u ambijentu koji odgovara njihovoj prirodi).
- Ergometer** — aparat (uređaj) sa pokretnom trakom (rolling carpet) za merenje izdržljivosti (zamora) organizma. Koristi se kod mladih nerastova koji završavaju test radi ispitivanja izdržljivosti i otpornosti na stres, sa mogućnošću povećavanja brzine pokretanja trake. Ima ga u kliničkim centrima radi ispitivanja (rada srca i dr.)
- Ergotropical** — supstance koje nisu bitne za održavanje života, ali su sposobne za poboljšanje proizvodnih osobina životinja, održavanje kvaliteta hrane i obogaćivanje kvaliteta životinjskih proizvoda.
- Evaluation** — ocena putem iznalaženja numeričke vrednosti izvesne količine nečega
- Excel** — nadvisiti, prevazići
- Excised** — uklonjen, isečen (testes)
- Facilities** — olakšice, pogodnosti (neki pogodni uslovi kod držanja)
- Family index selection** — uvođenje novog koncepta u odgajivanju svinja (pre svega u nukleusu), koji omogućava brži genetski napredak, tj. neprekidno poboljšanje kako u veličini legla tako i u porastu mesa. Radi toga, veliki i organizovani proizvođači priplodnih svinja (kompanije i sl.) povećavaju nukleus zapať ženskih grla i upotrebljavaju očeve i majke specijalizovanih linija. Postoje dva moguća pristupa ubrzanja genetičkog poboljšanja veličine legla, koji ima niski heritabilitet (10%) i koji se može meriti samo u ženskih grla. Tako, hiperplodne (hyperprolific) linije mogu se stvarati putem vraćanja gena od plodnih ženskih grla u čistorasnim zapaťima umnoživača i u nukleus zapaťu. Međutim, selekcija preko family index-a predviđa genetski doprinos od evidencije legla ženskih srodnika iz sadašnje i prethodnih generacija, povećavajući tačnost i dopuštajući selekciju nerastova kao i nazimica. Ustanovljeno je tokom sedamdesetih godina od strane odgajivačkih kompanija u Engleskoj, da svaki ciklus hyperprolific selekcije zahteva najmanje tri godine, dajući relativno sporo poboljšanje. Genetsko sporo proticanje vremena između nukleusa i umnoživačkih zapaťa takođe usporava poboljšanje u svojstvima porasta mesa. Family index može da pruži, grubo uzevši 40% brže poboljšanje veličine legla nego pristup preko hyperprolific linija. Selekcija preko family indexa smatra se da može da poveća veličinu legla za oko 0,3 praseta po leglu godišnje.

Izvor: PIGS-Misset, Jan./Feb., 1988, i Pauls Southeast Reg. Pig Conf. (Cotswold Pig Dev. Comp.), 1989.

- Feral** — domesticirane životinje koje su se usled slobodnog držanja ponovo navikle (vratile, ušle) u divlje življenje. U pojedinim krajevima naše zemlje (Vojvodina i Slavonija), pre svega na ivicama šuma ili drugih nepoljoprivrednih prostora (ritovi i sl.) može se sresti takav tip držanja svinja kada se ove puštaju u čoporu, same vraćaju u ograđene nastrešnice i kolibe — u početku češće a kasnije ređe, da bi se sasvim vratile s podmlatkom pred zimu (wild animal — divlja životinja).
- Field test — experiment (. . . trial, scale)** — ogled u praktičnim uslovima
- Fitness** — sposobnost adaptacije
- Floppy** — mekano i savitljivo (za slaninu), mlitavo (za meso)
- Floor** — pod; **slatted floor** — rešetkasti pod
bar — rešetka, gredica (T — bar); **grid** — šipka
flatten — spljošten; **flattened round** — spljošteno zaobljen
rugged — hrapav
mesh — mreža; **rugged steel mesh** — hrapava žičana mreža
welded mesh — lemljena mreža
- Flushing** — pojačana ishrana: povećana količina hrane po zalučenju i pre pripusta — najčešće kod nazimica posle prvog legla i mršavih krmača po zalučenju. Utiče na plodnost — povećava broj ovulacija, jajnih ćelija, pa prema tome i veći broj prasadi u leglu.
- Foster (fostering) mother** — pomajka, hraniteljka — kada se prase prebaci kod druge krmače (jer ih u leglu ima previše, nema dovoljno mleka ili krmača uginu). Savremena strategija podmetanja prasadi podrazumeva da se sakupe sva sitnija i lakša prasadi pod jednu, a krupnija pod drugu krmaču. Sitnijoj prasadi više odgovaraju tanje i manje sise, i ne treba ih podmetati pod suviše mlečnu krmaču da ne bi došlo do mastitisa. Izvor: knjiga »Savremeno gajenje svinja«, 1989, Nolit.
- Genetic background** — genetsko poreklo (**background research** — deskriptivno istraživanje)
- Gene** — delić hromozoma koji se sastoji iz određenog dela lanca dezoksiribonukleinske kiseline (DNK) ili ređe ribonukleinske kiseline (RNK); jedinica nasleđa u hromozomu.
Linkage group gene — vezane grupe gena
Close group gene — blisko vezani geni
Gene markers — geni čiji je položaj u hromozomima poznat, a na nivou fenotipa se jasno ispoljavaju tako da ih je lako pratiti u nizu sukcesivnih generacija. Geni markeri igraju značajnu ulogu u genetičkim istraživanjima pošto se preko njih može upoznati raspodela i smeštaj drugih gena. Hromozomi na kojima se nalaze geni markeri označavaju se kao marker-hromozomi ili hromozomi markeri.
Gene insertion into pig — ubacivanje gena u svinju.
- Gestation** — prema engleskoj terminologiji, nošenje ploda u početku, a **Pregnancy** — nošenje ploda (suprasnost, bremenitost) kasnije — do porođaja

Gilt — nazimica (**Maiden gilt** — mlada nepripuštena nazimica)

Once bred gilt — jednom pripuštena nazimica radi proizvodnje i odgoja samo prvog legla prasadi, a zatim po involuciji mlečne žlezde na klanje radi proizvodnje zrelog mesa. Smatra se da pozitivni ekonomski efekat, ili bar pokrivanje troškova, zavisi uglavnom od što ranijeg pripusta i većeg broja odgajene prasadi, kao i jevtinije ishrane u periodu bremenitosti. Izvor: Skup svinjogojaca Jugoslavije, 29. 09.—3. 10., 1987, str. 245—250.

Grade — videti Carcass grading

Green pork (Green pig) — uopšte uzev znači da ovo »zeleno meso« dolazi od svinja koje su u hrani dobijale malo ili nikako lekovite (medicinal) aditive u cilju stimulacije porasta tokom njihove proizvodnje. Ovaj pokret (kao »zeleni« koji se bore za zdravu životnu sredinu) poslednjih godina se širi u zemljama EEZ-a (mada je odavno započeo u SAD), pri čemu se isplaćuje naknada (bonus) za isporučeno meso ispravnog kvaliteta i mesnatosti, ali sleduje i kazna za rezidue antibiotika koji se nađu u mesu. Pri ovome, predviđa se stroga kontrola kod odgajivanja i ishrane uključujući ne upotrebu stimulatora porasta; zatim, izrada propisanih ispravnih gotovih smeša hraniva, koje bi, kada se odaberu, bile izrađivane samo u jednoj mešaoni (FSH), što omogućava kontrolu kvaliteta i izbalansiranosti sastojaka, a takođe i proveru da nema lekovitih aditiva u hrani. Novčana naknada — u vidu premije u SR Nemačkoj, na primer iznosi 0,12 DEM/kg očišćenog trupa, odnosno 8—12 DEM po tovljeniku. Udruženje proizvođača zdrave hrane u Engleskoj propisuje, čak, da se za ishranu svinja koriste zrnasta (i proteinska) hraniva dobivena na zemljištu koje nije đubreno veštačkim đubrivima niti upotrebljeni pesticidi. U slučaju prekršaja isključuju se iz Udruženja i njihovo ime se objavljuje preko stručne štampe.

Haylage (Hay(s)lage) — travna silaga

Hedonic scale — hedonična skala sa ocenama u rasponu (opsegu) od recimo 1—5 ili 1—10.

Holding capacity (capability) of water — sposobnost držanja (zadržavanja) vode, je jedno od važnih fizičkih (tehnoloških) svojstava mesa

Hoove — bolest, crvenilo na stomaku usled konzumiranja zelene hrane (obično kod goveda)

Husbandry conditions — proizvodni uslovi

Innate — urođen, prirodan

Initiation — započinjanje, davanje podstreka, podstrekač

Inovation — širenje znanja, osavremenjavanje (znanja, tehnologije i sl.): brzi protok informacija, savremene metode, postupci, sredstva

Inlet (air) system — ventilation pattern — model, tip provetravanja

outlet (air) system — air velocity — kretanje vazduha

heating system — air temperature — sistem zagrevanja

Izvor: Anim. Prod., Febr. 1984, Vol. 38, part I. 107.

Karyotipe — skup svih hromozoma u jednoj ćeliji: obično se odnosi na fotografiju hromozoma ćelije kada se ova nalazi u metafazi.

- Kariogram** — kada se ovi hromozomi fotografišu ili nacrtaju uz upotrebu mikroskopskog povećanja a zatim se po ivici iseku i poređaju u parovima po veličini dobija se kariogram iz koga se još lakše mogu doneti zaključci o broju i građi hromozoma. Od značaja je za utvrđivanje eventualnih promena u hromozomu.
- Idiogram** — šematski prikaz hromozoma poređanih u kariogram, da se još jasnije istaknu proporcije njihovih delova, tj. ovim se čine vidljivim odnosi dužine hromozomskih krakova.
- Klon** — genetski pojam koji označava veštačko reprodukovanje iste jedinke. Grupa genetički istovetnih ćelija ili organizama koji su nastali iz jedne ćelije — pretka, ili od jednog organizma — pretka.
- Know-how** — u prevodu: znati kako, ili umeti nešto uraditi. Međutim, ovaj se izraz upotrebljava kako glasi u engleskom originalu i ne prevodi se. Najčešće se podrazumeva prenošenje iskustva, davanje uputstava, metod određene organizacije, postupak proizvodnje ili tehnološki postupak; istovremeno to je izraz i za tehničku dokumentaciju, ispitivanje tržišta, hemijsko i fizičko testiranje; to je čak i metod elektronske obrade podataka, način ustupanja licenci, obuka kadrova itd. Najšire rečeno »nou-hau« je prenošenje praktičnih znanja koja se inače dobro plaćaju u međunarodnim relacijama.
- Lairage** — depo za stoku u klanici; mesto za ležanje — najčešće podmlatka (u skrovištu, jazbini i sl. — kennel)
- Layout** — unutrašnji raspored boksova s opremom (i njihove dimenzije)
- Litter-mate** — prasad braća i sestre iz istog legla (litter)
- Longevity (life time)** — dugovečnost životinja
- Lubriculture** — odgajivanje glista
- Meet (requirement)** — odgovoriti potrebama (zahtevima), zadovoljiti potrebe-zahteve životinja za hranljivim materijama (need requirement)
- Metafizic** — označava mišljenje koje se bavi onim što je van granica iskustva
- Moribund** — umirući, što je na kraju svojih snaga, potpuno iscrpen (stanje blisko smrti)
- Motile** — sposoban za spontane pokrete — kretanje
impulsive — tip s podsticajnom snagom
- Muscle** — mišić: »heavy muscle pigs or beef cattle« — svinje ili goveda sa izrazito razvijenim mišićima; »meaty type of pigs« — izrazito mesnati tip svinje; »large-hammed terminal sires« — terminalni očevi sa izrazito razvijenim-velikim šunkama (radi prenošenja na potomstvo u završnoj kombinaciji ukrštanja)
- Mush** — kukuruzno brašno kuvano u vodi, mekana pulpa (mesnati deo voća) kao vrsta porrig-a — kaša od pšeničnog i ovsenog (zobenog) brašna
Mushy — mekano, kao da nema strukture, ili kao čvrsto-mekana pihtija (kod opisa neke vrste defektnog mesa)
- Nursing** — dojenje
Neo-nursing — obuhvata dojenje od rođenja prvog praseta pa u toku prvih 10 sati (kolostralni period, nazvan first phase). Ovo nije sinhroni-

zovani period — jer mleka ima stalno, a i dojenje se obavlja bez nekog reda — neprekidno.

Cyclical-nursing — se karakteriše kratkim periodima otpuštanja mleka (10 do 20 sekundi) i potpunom sinhronizacijom između krmače i prasadi (nazvano second phase)

Transition — prelaz od neo-nursing na cikličnu, vremensku fazu sisanja, koja se javlja u proseku 10 sati po rođenju prvog praseta. Izvor: J. Anim. Sci. izgubljen kontakt s brojem.

Organoleptical evaluation — ocena samo ukusom i mirisom

Sensory evaluation — ocena svim čulima

Overall — sve ukupno: to je cifra na kraju (dnu) koja predstavlja konačan zbir ili prosek nekih prethodnih sabiraka ili proseka.

Performance — ostvarenje proizvodnih sposobnosti u porastu-tovu (prirast, iskorišćavanje hrane, prinos mesa), reproduktivnih sposobnosti (broj, težina, preživljavanje prasadi i sl.).

Pork — videti green pork

Proceedings — izvještaji, radovi (obično sa konferencija, kongresa)

Probe — sonda, metalna zašiljena cev koja se probija kroz slaninu i mld karea radi određivanja sadržaja mesa u trupu — polutki (videti carcass grading). Nalazi se ili na običnom optičkom instrumentu (intrascope) ili elektronskom instrumentu gde se automatski preko formule dobija sadržaj mesa (u kg ili %).

Probe — može da bude i plastična cev kojom se preko ezofagusa slaba prasad napajaju rastvorom elektrolita i hranljivih materija.

Probiotic — izvedeno od grčke reči koja znači »za život«; to je suprotno od reči antibiotik koja znači »protiv života«. Opisuju se dodaci hrani koji sadrže žive bakterije.

Promoting — podsticanje, stimuliranje porasta (promoting agens — stimulativna sredstva).

Research — istraživanje (Field centred research — istraživanja sa određenom temom)

Response — odgovor, reagovanje organizma kao rezultat delovanja nekih faktora (genetski, paragenetski, spoljni, unutrašnji). Recimo, pri davanju nekog hraniva ili stimulativnog dodata, pa kao odgovor organizma javlja se njegovo reagovanje i efekat istoga preko proizvodnih svojstava.

Run — voditi posao (»He runs an elit herd, or SPF herd of about 150 sows« — znači, vodi elitni zapat ili zapat slobodan od SPF bolesti Specific Patogeny Free).

Runt — neobično mala osoba ili životinja (misli na sitno-malo ili nerazvijeno mladunče).

Satellite pig units — Izgradnja »pratećih« farmi svinja. U okviru plana izgradnje »pratećih« farmi svinja, prve odgajivačke farme van svoje zemlje Danska podiže u Portugalu, Španiji, Rep. Irskoj i Grčkoj. Ovo je kompletna saradnja u otklanjanju rizika koji postoji obzirom na povećane troškove u Danskoj gde su proizvođači prisiljeni zakonskim propisima na znatna ulaganja radi zaštite sredine. U suštini, Danska se brani od »prlja-

ve tehnologije« koju izvozi, kao što se i druge zemlje brane od obojene i crne metalurgije, hemijske industrije i sl. Ova saradnja obuhvata nukleus stado, proizvodne jedinice i klanicu, pri čemu zaposleni stižu znanje i iskustvo (pre svega kroz praksu) u svim aspektima proizvodnje danskih svinja i mesa. U vezi s tim, Portugal i Španija će se osposobiti za ispunjenje posebnih uslova u okviru EEZ-a, dok bi Irska ispunjavala uslove za izvoz mesa u SAD i Japan, ali za sada se ne zna da li bi snabdevala i Englesko tržište. Danska proizvodi oko 350% mesa u odnosu na svoje potrebe, pa je i velikim delom upućena na izvoz. Izvor: Pig Farming, Aug., 1988, str. 32.

Scanner — skener, aparat za kompjutersku tomografiju (snimanje celog tela), koristi se za utvrđivanje mesnatosti — ukupne i po pojedinim delovima tela. U prošlosti, odgajivačke organizacije morale su da žrtvuju određene primerke njihovih priplodnih linija da bi dobile informacije o sastavu trupa. Ultrazvučni skeneri pružaju skoro iste informacije bez gubitka skupih životinja visoke priplodne vrednosti.

Screened — izdvajanje, recimo trupova na liniji klanja (koji poseduju neka nepoželjna svojstva, kao nerastovska svojstva — miris i dr.), ili priplodnih grla zbog nekih nedostataka.

Shuttle — program u ishrani životinja i živine: u početku se daje jedan tip aditiva i isključuje na sredini određenog perioda, kada se zamenjuje drugim koji se daje do kraja. Ovo asocira na »Satl« vasijski program u kome se u početku aktivira jedna raketa, a po njenom prestanku druga.

Slurry — tečni stajnjak — smeša fecesa i mokraće (efluent — tečni deo), kaša-smeša tečnosti i koncentrovane hrane pri vlažnoj ishrani.

Somatotropin (PST-porcine somatotropin) — je hormon koji luči prednji režanj hipofize i deluje na porast svinja, mišićnog tkiva i metabolizam masti; slično mnogim ostalim hormonima i ovaj je proteinskog sastava. Pored ovog endogenog, postoji i egzogeni — hemijski, biosintetički proizvedeni PST, koji se veoma malo razlikuje od prirodnog, i pokazalo se da oba imaju isti efekat na životinju. Usled uticaja na smanjenje konzumiranja hrane, verovatno je potrebno da obrok ima veću gustinu hranljivih materija i visok nivo proteina. Efikasniji je u drugoj fazi tova. Upotrebljen kod krmača dojava povećava produkciju mleka, međutim, ima mišljenja da upotrebom kod priplodnih grla dovodi do odlaganja puberteta kod nazimica i defekata tabana i nogu kod krmača. Zbog proteinskog sastava ne upotrebljava se kroz hranu već isključivo putem injekcija (svakodnevno) ili implantacijom u uvo. Metabolizuje se veoma brzo tako da ne ostaje u mesu, ili sasvim malo, posle klanja. Kako u Evropi postoji zabrana korišćenja hormona, i zbog načina primene, ostaje da se vidi njegova budućnost u primeni. Sličan PST-u je Stomatostatin, videti Beta agonists. Izvor: Ann. de Zootech., 1987, Vol. 36, No. 3; PIGS-Misset, March—April, 1987 i March—April, 1989; Pig Farming, Febr., 1988.

Sow in pig — suprasna, bremenita krmača

Spotting — prepoznavanje, otkriće

Stall — metalni ram za stajalište — uklještenje, krava, krmača (vezivanje suprasnih krmača i dojava)

Stress susceptibility — stres osetljivost na spoljne faktore

Stress resistant — otpornost na spoljne faktore. Utvrđuje se pomoću halotanskog testa (anestezija pomoću gasa halotana), ispitivanjem sadržaja-aktivnosti enzima kreatin fosfo kinaze (CPK) u krvi, fosfoheksozo izomeraze (Phi). Videti gene markers. Pokazalo se da su tres osetljiva grla ispoljavaju veći stepen uginjavanja počev od rođenja pa do isporuke klanici, slabiji tehnološki kvalitet mesa, ali i veći sadržaj mesa u trupu. Zemlje sa razvijenim svinjogojstvom uspešno rešavaju ovaj problem putem kombinovanja testova i odgovarajućih šema parenja roditelja.

U skandinavskim zemljama (Švedskoj, Danskoj, Norveškoj i Finskoj) kao i Engleskoj sprovodi se test uzoraka krvi kao jednom od preciznijih puteva za uklanjanje poslednjih tragova genetske osetljivosti na stres i slabog kvaliteta mesa u dvema njihovim glavnim rasama svinja. Zašto? Osnovni problem sa halotanskim testom već je dugo poznat, a sastoji se u tome da on ne može da otkrije one svinje koje su nosioci recesivnog gena jednog od njihovih roditelja. Ove, prema tome nose gen i potencijalno mogu da ga prenesu, ali ne moraju i da ga ispolje. Dakle, ključ razumevanja ovoga problema je u tome da genotip NN ne ispoljava stres osetljivost dok genotip nn daje halotan-pozitivnu reakciju. Tip Nn je heterozigotni nosioci »n« recesivnog gena, koji halotanski test ne može da otkrije. Statistički se može izračunati da ako 1% životinja određene populacije čiste rase su reaktori na test halotan gasom, sledećih 18% su verovatno nosioci nepoželjnog gena. Napori se u tim zemljama čine zato da se i tih 18 i više procenata heterozigota moraju pronaći i eliminisati. Pri ovome, napori se pre svega čine kod Landrasa kao jednoj od komponenti majke F₁ (a manje kod Jorkšira), koji se pare sa terminalnom rasom nerasta — Durok, Hempšir.

Prema tome, pošto halotanski test nije u stanju da precizira ostatak svinja koje su nosioci recesivnog gena, ove zemlje ustanovljavaju njihovo prisustvo drugim putevima — testiranjem uzoraka krvi, a to je u osnovi indirektno sredstvo lociranja halotanskog gena putem njegovog trasiranja lakšim identifikovanjem suseda unutar hromozoma životinja. U relativno brzom laboratorijskoj metodi u uzorcima krvi mogu da se otkriju sistemi enzima koji su produkti gena a nalaze se po položaju blizu halotanskog gena na hromozomu. Jedan od ovih enzima je fosfoheksozo izomera ili Phi, ali, nažalost Phi — halotanska veza ne javlja se u svim svinjama, što je posebno izraženo u svinja danskog Landrasa. Radi toga, ostaje i dalje rutinska upotreba halotanskog gasa radi odbacivanja osetljivih grla u svim Landras grupama Stanica za perfomans test, dok se bliski srodnici ovih osetljivih grla, koji su nejasno ili nisu uopšte reagovali, podvrgavaju testu krvi. Preko nacionalnih programa pomenutih zemalja sprovodi se test krvi u elitnim priplodnim zaptima Landrasa i Jorkšira. Smatra se da je trošak od oko 8 US dolara po grlu prihvatljiv, pogotovu što ovaj test obuhvata ukupno tri markera kako u crvenim krvnim zrnima tako i plazmi. U stvari, tokom poslednjih 15—20 godina utvrđeno je da su 5 gena markera krvi locirana ili smeštena na hromozomu blisko povezana sa lociranim halotanskim genom. Jedan od ovih enzima je Phi, a drugi sistem je Pgd. Ostali su plazma protein — nazvan

postalbumin-2 ili Po2, i krvne grupe H i S. Kloniranje gena pruža dalje mogućnosti u poboljšanju metoda tačnog utvrđivanja genotipa svinja. Istraživači V. Britanije, Norveške i Belgije uspeali su u kloniranju gena za Phi (češće se odnosi na GPI u mačaka i ljudi), međutim veoma skup test na DNA za sada sprečava njegovu upotrebu. Izvor: Pig International, May, 1989, str. 24—30.

Suggest — predlaže, ali i predpostavlja, izražava mišljenje, izgleda moguće (it could be possible)

Survive (surviving) — preživljavanje; **survivability** — sposobnost preživljavanja

Transgenic pig — nastala je kao rezultat zajedničkih napora britanskih, američkih i australijskih stručnjaka, tehnikom unošenja novog genetičkog materijala (hormona rasta ili dr.) u svinju, i njegovog nasleđivanja u budućim generacijama potomaka. Transgenetičke životinje se proizvode putem mikroinjektiranja DNA u jajašca, putem transfera gena u embrione sa retroviralnim vektorima, ili transfera genomičkog sadržaja totipotentnih ćelija. Za sada je najaktuelniji hormon rasta za porast tela, kvaliteta trupa i prinos mleka, a moguć je rad i na plodnosti životinja.

Smatra se da ostvarenje dodatnog porasta mesa putem odgajivanja iz ovih »transgenetičkih svinja« nudi jasniji put nego davanje PST (Porcine somatotropina) ili BA (Beta agonista). Stručnjaci ovoga programa očekuju da njihov rad postane komercijalno raspoloživ u toku sledeće decenije, zavisno, naravno od toga da li će ovaj tip genetičkog manipulisanja životinjama postati prihvatljiv od strane potrošača i zakonodavnih organa. Na pitanje o moralnosti ovoga rada jedan engleski istraživač je odgovorio: »Posao je naučnika da ponudi najhumaniji i društveno prihvatljiv odgovor. Tada je na društvu da ga prihvati, ili ga odbaci«. Izvor: Pig Farming, Febr. 1988, str. 20; 21st French swine research days, 1989, str. 34.

Transponder (ear tag or collar mounted transponders: computerised electronic feeding system) — elektronska ušna ili na vratu marka za prijem (emitovanje) signala kod individualne ishrane krava i krmača preko automatskog uređaja. U poslednje vreme sve se više koristi kod nazimica, a počinje i kod mladih nerastova u testu. Količina hrane se programira za dnevno konzumiranje svakog pojedinog grla posebno. Pri uvlačenju glave u hranilište (korito), putem elektronskog signala prepoznaje se životinja i dobija određeni deo dnevnog obroka.

Topic — aktuelna tema, kao predmet rada — istraživanja

Treadmill — nametnuto, usiljeno kretanje (videti ergometer)

Turnover — procenat iskorišćenja

Unsettle — uznemiriti, poremetiti životinje u grupi

Uptake — proces absorpcije (resorpcije) i inkorporiranja (unošenja — ugradnje), posebno u živim organizmima (primer: joda u tiroidnu žlezdu)

Vulnerable — što može biti povređeno (ranjivo) — slaba prasad i dr.

Well-being — biti u dobrom stanju

Welfare — kvalitet života, blagostanje: širok termin koji obuhvata kako fizičko tako i psihičko dobro stanje životinje — zadovoljavajuće stanje zdravlja

i napredovanja i dobro raspoloženje. Može se definisati i kao fizičko i etološko stanje životinja koje žive u priličnoj skladnosti međusobom i s njihovom okolinom. Izvor: knjiga »Savremeno gajenje svinja«, Nolit 1989.

Work-shop — seminar koji se karakteriše razmenom ideja, iskustava i praktičnih metoda u određenoj oblasti, odnosno polju rada.

Pripremio

Dr Vojin Anastasijević